

Kakai Tonga 'Amelika Moe Fakatokanga Kihe Kanisaa (Wiki Alert)

Koe fo'i lea "Wiki" koe lea faka-Hawaii ia ko hono 'uhinga koe "fakavavevave pe oma." Koe taumu'a 'oe fanga ki'i "Fakatokanga fakavavevave ko eni, ko hono 'oatu 'ihe founa vave mo nounou 'ae fanga ki'i fakamatala fekau'aki moe ngaahi mahaki tauhi 'oku fa'a mo'ua ai 'ae kau 'Esia 'Amelika, Hawaii, pea moe kakai mei he 'Otu Motu Pasifiki.

Koeha e Kanisaa?

Koe kanisaa koe mafola ia 'ae ngaahi sela 'oku hee 'enau tupu mei he tupu angamaheni, 'ihe sino katoa. Kapau he'ikai ke lava ke pule'i 'ae mafola ko eni 'ae ngaahi sela kuo nau tupu tavale pe, pea 'e lava leva 'ae kanisaa kene fakatupu mate. 'E lava pe ke fakatupu 'ae kanisaa ia 'i ha'ane tupu fakafamili, pe koe uesia 'ehe 'ataakai 'ae sino 'o hange koe ngaahi kemikale, mama 'ae ngaahi ivi faka'atomi, 'ahu 'oe tapaka, pea moe ngaahi siemu kehekehe. Koe anga koia 'ete to'onga mo'ui hange ko hono ma'u 'oe 'alakaholo moe tapaka, lahi e fakala'aa 'ikai ha malu'i, 'ikai lelei 'ae me'atokoni, pea kau foki ki ai moe 'ikai fai ha fakamalohi sino.

'Oku uesia 'ae kau 'Esia 'Amelika, Hawaii, pea moe kakai 'oe 'Otu Motu Pasifiki 'ehe toe fa'ahinga me'a makehe hange koe nofo 'ihe To'onga Mo'ui faka-'Amelika, nofo masiva, 'ikai faingamalie ke ako, si'isi'i fau 'ae faingamalie ke sivi kanisaa, 'ilo tomui 'oku te puke he kanisaaa, pea moe 'ikai ha ngaahi polokalama fakamatakali ke ne ako'i 'ae faka'ehi'ehi, 'oku kau kotoa 'ae ngaahi me'a ni ke fakatupu kanisaa pea hoko ai moe mate.

Kanisaa moe Kakai Tangata Tonga

Kanisaa 'oe Ma'ama'a

- Koe kanisaa eni 'oku fika 2 'ene puke ai 'ae kakai tangata moe kakai fefine 'Amelika.
- Koe taha foki eni 'oe ongo kanisaa koia 'e 2 'oku puke ai 'ae kakai tangata mei he 'Otu Motu Pasifiki.
- Ko hono fakafehoanaki, koe kakai tangata Tonga 'e 107 'ihe toko 100,000 'oku puke 'ihe kanisaa ni 'ihe ta'u, pea fakatatau leva ia kihe kakai tangata Hinehina 'oku 'ikai te nau konga Hisipeniki, 'e 89.2 'ihe toko 100,000 'oku nau puke 'ihe fa'ahinga kanisaa ni 'ihe ta'u.

Kanisaa 'oe Polositeiti

- Taha eni ha fa'ahinga kanisaa 'oku lahi 'ae puke ai 'ae kakai tangata.
- 'Oku fa'a hoko 'ene tupu 'ihe kakai tangata 'oku nau motu'a ange 'ihe ta'u 'e 50.
 - 'Oku fa'a puke 'ae kakai tangata Tonga 'e toko 85 'ihe 100,000 'ihe ta'u. Koe peseti 'e 30 'oe kakai tangata ko eni 'oku toki 'ilo pe 'enau kanisaa kuo fuoloa 'enau puke.

Kanisaa moe Kakai Fefine Tonga

Kanisaa 'oe Huhuu

- Koe kanisaa 'oku lahi taha 'ae puke ai 'ae kakai fefine 'Esia 'Amelika, Hawaii, pea moe kakai fefine mei he 'Otu Motu Pasifiki.
- Kuo 'ilo 'ehe ngaahi fakatololo 'oku puke 'ae kakai fefine Tonga 'e toko 118 'ihe toko 100,000.

Kanisaa 'oe 'aofi 'oe Taunga fanau (Uterine Cancer)

- 'Oku tupu 'ae kanisaa ni 'ihe 'aofi 'oe taunga fanau, pea 'oku fa'a ma'u ia 'ihe kakai fefine matu'otu'a 'oku 'ikai te nau toe puke fakamahina.
- Ko 'ene hoko koia kihe kakai fefine Tonga 'oku toko 91.2 ki he toko 100,000 'ihe ta'u kotoa. Koe toko lahi taha ia 'ihano fakafehoanaki moe kulupu kehekehe 'e toko 11 'oe kau 'Esia 'Amelika, Hawaii, pea moe ngaahi kulupu mei he 'Otu Motu Pasifiki.

Ko Hono Fakafehoanaki 'Oe Puke 'Ae Kakai Tonga 'Amelika 'Ihe Kanisaa 'O Fakatatau Kihe Puke 'Ae Kakai 'Amelika 'Ihe Ta'u 2007

Kakai Tangata: 766,860

Polositeiti	29%
Ma'ama'a & Ng. Konga	15%
Ngakau lahi & lekitamu	10%
Tangamimi	7%
Non-Hodgkin's Lymphoma	4%
Kanisaa e kili	4%
Kofuua	4%
Lukimia (kanisaa toto)	3%
Oral cavity (loto'i ngutu)	3%
Penikiliasi (Pancreas)	2%

Kakai Fefine: 678,060

Huhuu	26%
Ma'ama'a & Ng. Konga	15%
Ngakau lahi & lekitamu	11%
Taunga fanau	6%
Non-Hodgkin's Lymphoma	4%
Kanisaa e kili	4%
Thyroid (lama he kia)	4%
Ovary (fa'u ai e fua fa'u fanau)	3%
Kofuua	3%
Lukimia (kanisaa toto)	3%

Ravenswood Family Health Center

R. Pinto PA-C, I. Quiñonez

Faka'ehi'ehi Mo Hono 'Ilo'i

'Oku lahi 'ae ngaahi founga faka'ehi'ehi 'e lava kete fili ke fakasi'si'i ai 'ae lava ke te puke 'ihe kanisaa pea pehe foki kihe ngaahi mahaki kehekehe 'o hange koe suka, mahaki mafu pea moe fu'u sisino.

- Ngaahi huhu ta'ofi mo faka'ehi'ehi 'oku maatu'aki mahu'inga he'e lava ke ta'ofi 'ae ngaahi siemu mei he 'enau tupu 'o hoko koe kanisaa.
- Koe liliu 'oe ngaahi to'onga mo'ui 'e ni'ihii 'oku lava ke fakasi'si'i ai 'ae faingamalie ke fakatupu puke 'ihe kanisaa. Koia ai 'oku totonu ke te fai faka'aho 'ae ngaahi me'a ko eni hange koe fakamalohi sino, tuku e ifi tapaka, faka'aonga'i 'ae ngaahi kilimi malu'i 'oe kili mei he la'a, pea kai foki 'ae fua'i'akau moe vesitapolo ke lahi 'ihe 'aho kotoa pe.
- Koe sivi kanisaa 'oku maatu'aki mahu'inga he 'e lava ai ke 'ilo kei si'i pea kei taimi ha'ate puke 'ihe kanisaa, pea ta'ofi ai ha toe ngaahi puke 'oku lalahi ange.

Kapau 'oku te fiema'u ha tatau 'oe ki'i tohi ni, pea kataki 'o fetu'utaki kihe Taulama Ma'ae Tonga, telefoni 650-286-1500, pe koe APIAHF, telefoni 415-954-9988.

Na'e fa'u 'ae tohi ni 'ihe fengae'aki 'ae Taulama Ma'ae Tonga pea moe Asian & Pacific Islander American Health Forum.

APIAHF
ASIAN & PACIFIC ISLANDER
AMERICAN HEALTH FORUM

